

Huvudman
Kunskapsskolan i Sverige AB
Organisationsnummer: 5565661815
info.ystad@kunskapsskolan.se

2023-04-21
Dnr SI 2022:6164

Rector
eva.borgstrom@kunskapsskolan.se

Beslut

efter tematisk kvalitetsgranskning av
grundskolors arbete för en inkluderande utbild-
ning vid Kunskapsskolan belägen i Ystads kom-
mun med Kunskapsskolan i Sverige AB som
huvudman

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av grundskolors arbete för en inkluderande utbildning på Kunskapsskolan i Ystad. Syftet är att granska skolors arbete för att skapa en tillgänglig lärmiljö som en del i en inkluderande utbildning, med särskilt fokus på de utmaningar i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter. Granskningen inriktas mot grundskolans årskurser 7-9.

Läsanvisning

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen tagit fram för granskningen, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. I bilaga 1 och 2 återfinns fakta om skolan samt mer information om hur granskningen genomförts. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 3. Inom varje område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas. En skriftlig redovisning av utvecklingsarbetet begärs då också av skolan. Om en skola bedöms uppfylla kriterierna i hög utsträckning kan Skolinspektionen lämna framåtsyftande kommentarer.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Kunskapsskolan i Ystad i följande utsträckning:

I vilken utsträckning skapar rektor förutsättningar för att hinder i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter ska identifieras och undanröjas?

Rektorn skapar i flera delar förutsättningar för att hinder i lärmiljön, som kan förknippas med neuropsykiatriska svårigheter, ska identifieras och undanröjas, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande delar:

- Rektorn behöver utveckla de arbetsprocesser som syftar till att identifiera och åtgärda hinder för en tillgänglig lärmiljö på ett sådant sätt att arbetet omfattar såväl individ- som grupp- och organisationsnivå, utifrån ett fokus på neuropsykiatriska svårigheter.
- Rektorn behöver, med utgångspunkt i en behovsanalys, se till att all personal får möjlighet att stärka sin förståelse och kompetens avseende

de hinder som kan uppstå i mötet med lärmiljön för elever med neuropsykiatriska svårigheter samt hur sådana hinder kan förebyggas och åtgärdas i undervisningen.

I vilken utsträckning präglas undervisningen av tillgänglighet, så att de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter motverkas?

Undervisningen präglas i låg utsträckning av tillgänglighet så att de konsekvenser som kan förknippas med neuropsykiatriska svårigheter motverkas.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande delar:

- Lärare behöver i samverkan med elevhälsan utveckla en övergripande struktur och tydlighet i undervisningen, utifrån kunskaper om sådana behov som kan relateras till neuropsykiatriska svårigheter.
- Lärare behöver stärka arbetet med att skapa en socialt tillgänglig lärmiljö genom att säkerställa att alla elever får möjlighet att lära i samspel med andra utifrån uppgifter och arbetsformer som är väl anpassade och styrs av lärare.
- Lärare behöver utveckla undervisningen på ett sådant sätt att den fysiska lärmiljön tas i beaktande vid planering och genomförande, vilket innefattar att sådana anpassningar som lärare kan genomföra i den fysiska lärmiljön också görs i samråd med rektorn och personal i elevhälsan, utifrån ett fokus på neuropsykiatriska svårigheter.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 23 oktober 2023 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 4) användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till dokument.goteborg@skolinspektionen.se eller per post till Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr SI 2022:6164) i de handlingar som sänds in samt ange skolans och huvudmannens namn.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

I vilken utsträckning skapar rektor förutsättningar för att hinder i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter ska identifieras och undanröjas?

Inom detta område granskas hur rektor förankrar en värdegrund som bygger på alla elevers lika värde där olikheter ses som en tillgång och där ett tillgänglighetsperspektiv finns med vid relevanta beslut. Vidare granskas om rektor leder ett systematiskt arbete för en tillgänglig lärmiljö som särskilt motverkar de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter. I det ingår att organisera verksamheten så att nödvändiga förändringar möjliggörs samt att rektor skapar förutsättningar för att personalen ska kunna implementera nyvunna kunskaper i ett kollegialt lärande.

Området omfattar även om rektor identifierar behov av kompetensutveckling och ser till att åtgärder vidtas för att stärka personalens kompetens i att upptäcka och undanröja hinder kopplade till neuropsykiatriska svårigheter i elevernas lärmiljö samt om rektor skapar förutsättningar för personalen att delta i sådan kompetensutveckling.

Skolinspektionen bedömer följande: Rektorn skapar i flera delar förutsättningar för att hinder i lärmiljön, som kan förknippas med neuropsykiatriska svårigheter, ska identifieras och undanröjas, men utvecklingsområden finns.

Den sammanfattande motiveringen till Skolinspektionens bedömning är att rektorn förankrar en värdegrund som utmärks av att verksamheten ska vara en skola som ger goda förutsättningar för alla elever att lyckas. Rektorn leder vidare en del arbetsprocesser för att identifiera och åtgärda hinder i lärmiljön. Arbetet utgår från ett relationsskapande perspektiv med individuella lösningar för enskilda elever, men fokuserar inte främst på att undanröja hinder för en tillgänglig lärmiljö på en övergripande nivå. Vidare finns en tydliggjord ansvarsfördelning för olika roller på skolan för att skapa tillgänglighet för enskilda elever samt förutsättningar för kollegial samverkan, men arbetet genomförs inte fullt ut på ett systematiskt sätt utifrån ett fokus på neuropsykiatriska svårigheter. Bedömningen grundar sig också i att rektorn delvis tar reda på personalens kompetensutvecklingsbehov och att vissa kompetensutvecklingsinsatser har initierats för en del av personalen, utifrån ett fokus på neuropsykiatriska svårigheter. Rektorn ser visserligen till att personalen har förutsättningar att delta i kompetensutvecklingsinsatser men det saknas ett systematiskt arbete för att se till att de kunskaperna förmedlas till andra i kollegiet.

Målsättning och arbetsprocesser

Granskningen visar att rektorn förankrar en värdegrund som utmärks av att verksamheten ska vara en skola för alla, där alla elever blir sedda och ges möjlighet att lära sig det som de ska. I intervju beskriver lärare att rektorn alltid förmedlar att skolan ska vara trygg och ge möjlighet till alla elever att komma till tals och att de tillsammans definierar sin skola som en skola för alla, där var och en får vara den de är. I detta ingår att utbildningen ska vara tillgänglig för alla elever, men enligt lärare har de inte tillsammans definierat vad tillgängliga lärmiljöer innebär. Rektorn säger dock i intervju att diskussioner om utformning av lärmiljön ingår som en del i deras arbete för att se till att alla elever får kunskaper och att de i arbetet utgår från elevers individuella behov. Rektorn förmedlar även vikten av att alla elever blir synliggjorda och att personalen ser till att alla har det så bra som möjligt i skolan. Vidare ser rektorn det som sitt ansvar att skapa förutsättningar för att alla elever ska utveckla de kunskaper som behövs för att kunna nå målen i alla ämnen och därför diskuterar personalen tillsammans olika lösningar för olika elever.

Granskningen visar även att rektorn leder skolans arbetsprocesser och att de bygger på ett relationsskapande perspektiv och syftar till att identifiera hinder i lärmiljön. Arbetet fokuserar dock främst på att skapa individuella lösningar för enskilda elever. I inkommen dokumentation och av intervjuer med representanter för elevhälsan framkommer att rektorn har skapat rutiner för överlämning av elever vid en intern stadiövergång. Vidare blir alla elever som tackat ja till en plats på skolan inbjudna till skolan tillsammans med vårdnadshavare i maj månad för att bland annat träffa den lärare som ska bli elevens personliga handledare. Vid detta tillfälle får vårdnadshavare möjlighet att förmedla information om elevens behov. Många elever, däribland elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter, besöker också skolan vid ett eller flera tillfällen för att ges möjlighet att förbereda sig inför skolstarten. Enligt personal i elevhälsan hålls även utvecklingssamtal redan under första skolveckan för nya elever, där de bland annat samtalar om vad som fungerat för eleven under den tidigare skolgången. Inför utvecklingssamtalen ska personal i elevhälsan sammanställa och delge viss information om elevers behov till elevens personliga handledare. När det är känt att en elev är i behov av någon form av stödinsats kan även någon ur elevhälsan delta i utvecklingssamtal.

Skolans arbete med att identifiera och undanröja hinder i lärmiljön bygger enligt intervjuer med rektorn, personal i elevhälsa och lärare på ett relationsskapande arbete mellan personal och elever. Elevens personliga handledare har en nyckelroll för att ta reda på hur olika situationer och ämnen fungerar för eleven, bland annat i samband med de individuella handledningstillfällen som eleverna har varje vecka med sin personliga handledare. Rektorn beskriver att de möjliggör en tillgänglig lärmiljö för eleverna genom att lärare och övrig personal alltid finns tillhands för eleverna, men säger att den fysiska lärmiljön däremot inte är anpassad för elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter, vilket även beskrivs under frågeställning två nedan. Enligt personal i elevhälsan är skolenhetens lokaler inte tillräckliga för

verksamheten, vilket leder till att det delvis blir stökigt i utrymmen där det behöver vara lugnt för att elever ska kunna fokusera på sitt skolarbete. Vidare saknas insynsskydd till klassrummen, som har glasväggar ut till korridorer och uppehållsrum, vilket enligt lärare skapar för många intryck för en del elever. För att ge elever möjlighet att arbeta mer avskilt och ostört har några grupprum fått frostat glas. Rektorn säger emellertid att de skulle behöva begränsa insynen till fler klassrum och att rektorn även skulle kunna fatta beslut om bestämda klassrum för elevgrupper, för att underlätta för de elever där många olika intryck kan utgöra ett hinder.

I intervjuer med rektorn, personal i elevhälsan och lärare framkommer att de i sitt arbete utgår från en individnivå, med många olika individuella anpassningar för elever, vilket lärare säger att de också måste göra eftersom elever har olika behov. Samtidigt beskriver lärare att det stora antal elever på skolan med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och olika svårigheter innebär att lärarna har svårt att hinna med att ge alla anpassningar som behövs. Alla elever på skolan har individuella scheman och rektorn beskriver att de arbetar med att sätta samman fungerande grupper i olika undervisningssammanhang. De utgår då bland annat från elevers olika förutsättningar. Härigenom kan elever få tillfälliga stödinsatser av lärare tillsammans med ett fåtal andra elever under en avgränsad tid eller under ett specifikt arbetsområde alternativt för att komma ifatt. De många olika gruppssammansättningar som elever därmed ingår i kan dock ge upphov till vissa sociala begränsningar, vilket elever beskriver genom att de exempelvis inte har lunchrast samtidigt som sina kamrater. Representanter för elevhälsan säger att de både skulle vilja och behöver komma ifrån ett arbete som bygger helt på individuella lösningar för att i större utsträckning identifiera behov och skapa förändring i undervisningen på grupp- och organisationsnivå. De skulle exempelvis behöva utveckla det övergripande arbetet med att skapa struktur och tydlighet i undervisningen. Även rektorn säger sig behöva arbeta på en mer övergripande nivå för att möta elevernas behov men beskriver att det är svårt när elevers behov skiljer sig så mycket åt. Enligt rektorn är den stora flexibilitet som de har i sitt arbete ett sätt att få det att fungera för olika elever. Rektorn tillstår dock att de visserligen upptäcker och åtgärdar hinder i lärmiljön för enskilda elever men att enbart ett fåtal beslut om övergripande förebyggande insatser har fattats. Exempelvis säger rektorn att skolledningen, tillsammans med personalen, skulle kunna fatta beslut om fler gemensamma ramar för undervisningen såsom till exempel fasta placeringar i klassrummen och en gemensam tydliggörande struktur.

På skolan finns en särskild undervisningsgrupp, kallad *Slussen*, där ett fåtal elever får hela eller stora delar av sin undervisning men där även ett stort antal elever får stöd eller arbetar enskilt vid enstaka eller flera tillfällen under en skolvecka. Lärare berättar att elever exempelvis kan delta i inledningen av lektioner tillsammans med andra elever och att de sedan får arbeta med enskilda uppgifter i Slussen, för att få arbetsro. Slussens lokaler är belägna bland andra undervisningslokaler, men har frostade glasrutor ut mot korridoren och är möblerad med enskilda arbetsplatser

med avgränsande ljuddämpande skärmar emellan. I inkommen information och av intervjuer med lärare och personal i elevhälsan framkommer att antalet elever som får stöd i Slussen har ökat. Det framgår även att specialpedagogen och tre elevassistenter arbetar med att ge stöd till elever i Slussen, men att ämneslärare är ansvariga för undervisningen. Lärare beskriver att de besöker Slussen regelbundet för att ta reda på att lärandet fungerar för elever. Enligt lärare är dock en konsekvens av att det blivit fler elever som får undervisning i Slussen att de har svårt att hinna ta detta ansvar. Rektorn säger att det inte är tillräckligt att lärare besöker Slussen ibland och enligt rektorn skulle de även behöva öka kraven ytterligare på elevers personliga handledare. Detta för att de fullt ut ska ta sitt ansvar för att ge personlig handledning, så att inte det ansvaret överläts åt personalen i Slussen.

Granskningen visar ändå att det finns en tydliggjord ansvarsfördelning på skolan för att skapa tillgänglighet för enskilda elever. Enligt elevhälsans årshjul framgår att rollfördelningen, i fråga om olika professioners uppdrag och ansvar, klargörs i samband med en arbetsplatsträff vid uppstart av läsåret. Vidare framgår av inkommen dokumentation och intervjuer med rektorn, representanter för elevhälsan och lärare att elevers personliga handledare har ett utpekat ansvar för att följa upp hur det fungerar för eleverna och även för att förmedla vilka insatser och anpassningar samt tillgång till hjälpmedel som eleverna har behov av. Den personliga handledaren samverkar med specialpedagogen och även med arbetslagsledaren. Arbetslagsledaren har sedan ett ansvar att föra vidare information som framkommit och beslutats om vid elevhälsoteamets möten till kollegor inom arbetslaget. Härutöver har den personliga handledaren ett delat ansvar med undervisande lärare att komma överens om och planera in fasta så kallade workshops för elever som behöver det, det vill säga undervisningspass där elever vanligtvis själv styr vad de behöver arbeta med.

Härtill visar granskningen att rektorns organisering av verksamheten visserligen ger förutsättningar för ett kontinuerligt kollegialt arbete, bland annat utifrån ett fokus på neuropsykiatriska svårigheter. Emellertid visar granskningen att arbetet inte genomförs på ett systematiskt sätt i alla delar. I inkommen dokumentation och i intervjuer med rektorn och personalen framkommer att lärare och elevassistenter är indelade i årskursrelaterade arbetslag. Lärare ingår även i ämneslag och enligt personalen finns det ett nära samarbete mellan arbets- och ämneslagen. Även mellan lärare och personal i elevhälsan finns det ett kollegialt samarbete, då funktioner inom elevhälsan deltar i något av arbetslagens möte varje vecka, där det bland annat ingår att diskutera elevvård och stödinsatser till elever. Härutöver samverkar lärare med personal i elevhälsan i samband med utvecklingssamtal och genom elevhälsokonferenserna som hålls fyra gånger per läsår. Rektorn säger att specialpedagogens arbete mot lärare fungerar som handledning samtidigt som lärare snarare beskriver samarbetet som ett ömsesidigt utbyte av information. Både lärare och elevhälsorepresentanter beskriver dock att specialpedagogen handleder ele-

vassistenterna på ett behovsanpassat sätt i deras arbete. Rektorn, lärare och personal i elevhälsan berättar vidare att diskussioner förs hela tiden om hur verksamheten ska organiseras på bästa sätt för elever, däribland elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter, och att det ofta sker i mer informella sammanhang. Rektorn säger att de behöver prata om den här typen av frågor hela tiden, men att rektorn och personal i elevhälsan försöker få lärare att ta upp frågor via skolans formella arbetsgång vid samverkan mellan lärare och elevhälsa.

Kompetensutveckling

Granskningen visar att rektorn delvis tar reda på personalens kompetensutvecklingsbehov genom viss insyn i hur det fungerar i verksamheten för elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter. Rektorn berättar att skolledningen märker av ett behov av kompetensutvecklingsinsatser hos personalen i de fall det uppstår problem i relationen mellan personal och elever. Behoven kan yttra sig genom att rektorn får kännedom om att en elev undviker en viss lärares lektionspass eller genom att en lärare pratar om en elevs svårigheter som ett uppförandeproblem, alternativt genom att en lärare själv förmedlar att det finns svårigheter i mötet med en elev. Enligt rektorn finns det ett behov av att nå en ökad förståelse för elevers beteenden bland en del lärare men även bland elevassistenter, varav en del ännu inte har så mycket erfarenhet i yrket. Vidare ser rektorn ett behov av utbildning för att utveckla en del lärares förmåga att prata på ett mer coachande sätt utifrån ett fokus på neuropsykiatriska svårigheter. Även lärare och representanter för elevhälsan säger att det finns ett behov av utbildning och ökad kunskap hos personalen generellt om neuropsykiatriska svårigheter, även om det finns skillnader mellan lärare. Lärare beskriver att de har kunskap om att neuropsykiatriska svårigheter kan yttra sig på olika sätt, men att de skulle behöva mer kunskap om könsrelaterade skillnader och även handfasta råd om hur de själva kan agera i lärarrollen för att bland annat skapa ett intresse hos eleverna.

Vidare visar granskningen att rektorn har initierat vissa kompetensutvecklingsinsatser som relaterar till neuropsykiatriska svårigheter, för en del av personalen, men att det saknas ett systematiskt arbete för att förmedla nya kunskaper som förvärvats till andra i kollegiet. Av inkommen dokumentation och intervjuer framgår att skolledning, personal i elevhälsan och lärare i ett par ämneslag har genomgått vissa kompetensutvecklingsinsatser under innevarande läsår. Däribland har elevhälsan tagit del av Specialpedagogiska Skolmyndighetens studiepaket om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar samt föreläsningar om elever med utmanande beteenden och om problematisk skolfrånvaro. Vidare har personal i ett par ämneslag deltagit i Skolverkets konferens om talängslan och har en fortsatt pågående kompetensutvecklingsinsats inom detta område. Representanter för elevhälsan berättar att de har arbetat med Specialpedagogiska Skolmyndighetens studiepaket tillsammans med elevassistenter men enligt rektorn förmedlas inte den typen av genomförda kompetensutvecklingsinsatser till personalen i övrigt, vilket rektorn själv beskriver som en brist i deras arbete. Personal i elevhälsan säger att de skulle

kunna genomföra interna kompetensutvecklingsinsatser om de fick detta i uppdrag, utifrån den kunskap som de redan besitter.

Genom sin organisering ser rektorn dock till att personalen har förutsättningar att delta i kompetensutvecklingsinsatser. Av samtliga personalintervjuer framgår att lärare genomför kontinuerliga kompetensutvecklingsinsatser genom pedagogiska konferenser inom ämneslaget. Rektorn beskriver att kompetensutvecklingen tidigare har kommit uppifrån organisationen, men att det har funnits ett missnöje kring detta upplägg. Rektorn har därför sett till att ämneslagen har fått välja utvecklingsområden utifrån de behov som de ser, vilket enligt rektorn även gynnar elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter exempelvis när det gäller temat talängslan. Rektorn berättar att förstelärarna organiserar de pedagogiska konferenserna och tar fram material medan ämneslagsledarna leder själva mötet. Såväl rektorn som lärarna berättar att personalen både läser underlag, för gemensamma diskussioner och genomför uppgifter i klasserna och sedan samtalar om utfallet av de genomförda uppgifterna. Enligt rektorn förs också protokoll i samband med de gemensamma diskussionerna. Personal ur elevhälsan berättar att de håller i kompetensutveckling och ger handledning till elevassistenter och studiecoacher, vid tiden då lärare har pedagogiska konferenser.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver utveckla de arbetsprocesser som syftar till att identifiera och åtgärda hinder för en tillgänglig lärmiljö på ett sådant sätt att arbetet omfattar såväl individ- som grupp- och organisationsnivå, utifrån ett fokus på neuropsykiatriska svårigheter.

Skolinspektionens granskning visar att rektorns organisering av verksamheten inte omfattar ett arbete där hinder för en tillgänglig utbildning identifieras och undanröjs på grupp- och organisationsnivå. Även om det finns arbetsprocesser och en tydlig ansvars- och rollfördelning som innebär att hinder undanröjs för enskilda elever genom individuella lösningar, innebär dessa lösningar ofta att elever får delar av undervisningen enskilt eller utanför den ordinarie gruppen. Därmed synliggörs inte hinder som eventuellt kan kopplas till skolans arbetsstrukturer eller fysiska utformning och åtgärder som skulle kunna tillgängliggöra utbildningen för flera elever utformas och genomförs sällan.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn inleder ett arbete för att öka systematiken i skolans arbete med att identifiera vilka hinder som kan uppstå i mötet med lärmiljön för elever med neuropsykiatriska svårigheter, utifrån ett fokus på grupp- och organisationsnivå. Rektorn kan förslagsvis inleda arbetet genom att

kartlägga och identifiera vilka pedagogiska, sociala och fysiska hinder som verksamhetens organisering, arbetssätt och lärmiljöer kan ge upphov till i nuläget för elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter. Med den kunskapen som grund kan rektorn, i samverkan med personalen och utifrån elevers synpunkter, besluta om och genomföra relevanta insatser på grupp- och organisationsnivå. Exempelvis i fråga om övergripande fysiska anpassningar och gemensamma tydliggörande ramar för undervisningen.

- Rektorn behöver, med utgångspunkt i en behovsanalys, se till att all personal får möjlighet att stärka sin förståelse och kompetens avseende de hinder som kan uppstå i mötet med lärmiljön för elever med neuropsykiatriska svårigheter samt hur sådana hinder kan förebyggas och åtgärdas i undervisningen.

Skolinspektionens granskning visar att rektorn delvis har identifierat lärares kompetensutvecklingsbehov och tillgodosett dessa. Vissa kompetensutvecklingsinsatser har genomförts, bland annat avseende innebörden av neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och utmanande beteenden, men dessa har inte kommit all personal tillgodo. Rektorn har på så sätt inte säkerställt att all personal har fått möjlighet att kontinuerligt utveckla sina kunskaper om de hinder som kan uppstå i mötet med lärmiljön för elever med neuropsykiatriska svårigheter, eller hur lärare kan utforma sin undervisning för att förebygga sådana hinder. Personalen har heller inte utvecklat sina kunskaper om på vilka olika sätt som svårigheter kan yttra sig för pojkar respektive flickor, vilket riskerar att leda till att en del hinder eller svårigheter förblir upptäckta.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn initierar kompetensutvecklingsinsatser om tillgängliga lärmiljöer utifrån ett fokus på neuropsykiatriska svårigheter. Arbetet skulle kunna inledas genom att rektorn initierar samtal i respektive arbetslag om innebörden av tillgängliga lärmiljöer, under ledning av specialpedagogen. På så sätt kan de eventuellt olika synsätt som föreligger synliggöras och diskuteras, men också ligga till grund för vidare kompetensutvecklingsinsatser som kan ge en gemensam grund att utgå ifrån. Förslagsvis kan de kompetensutvecklingsinsatser som rektorn beslutar om, i samråd med personalen och utifrån de behov som föreligger, inledningsvis utgöras av gemensamma interna insatser som kompletterar det arbete som redan pågår inom ämneslagen. Exempelvis genom att rektorn uppdrar åt elevhälsan att arbeta med kompetenshöjande insatser för all personal. Framöver kan förslagsvis även Specialpedagogiska skolmyndighetens nyligen reviderade digitala studiepaket om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar ge personalen värdefull ny kunskap.

I vilken utsträckning präglas undervisningen av tillgänglighet, så att de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter motverkas?

Inom detta område granskas hur lärarna, tillsammans med specialpedagogisk personal, arbetar för att göra undervisningen pedagogiskt tillgänglig med särskilt fokus på neuropsykiatriska svårigheter. Granskningen omfattar vidare om lärarna arbetar med att skapa en motiverande och engagerande undervisning utifrån olika elevers behov.

Granskningen omfattar också om lärarna arbetar för en socialt tillgänglig undervisning genom att främja delaktighet, samspel och gemenskap. Detta innefattar om lärarna genomför undervisningen på ett sätt som underlättar sociala situationer utifrån kunskap om neuropsykiatriska svårigheter. Vidare om personalen ser till att olikheter framhålls som något positivt där eventuella negativa attityder kopplade till neuropsykiatriska svårigheter synliggörs och problematiseras.

Granskningen omfattar också om lärarna arbetar för en fysisk tillgänglig undervisning utifrån kunskap om neuropsykiatriska svårigheter, det vill säga att aspekter som ljus, ljud, luft, visuell miljö och framkomlighet är omhändertagna och ordnade för att ge stöd till elevernas lärande.

Skolinspektionen bedömer följande: Undervisningen präglas i låg utsträckning av tillgänglighet så att de konsekvenser som kan förknippas med neuropsykiatriska svårigheter motverkas.

Den sammanfattande motiveringen till Skolinspektionens bedömning är att lärare endast till en liten del utgår från kunskaper om neuropsykiatriska svårigheter för att utforma en strukturerad undervisning som är pedagogiskt tillgänglig. I samverkan med personal i elevhälsan tar lärare emellertid reda på elevers behov och gör delar av undervisningen tillgänglig genom individuellt utformade lösningar för enskilda elever. Lärarna arbetar delvis också för att skapa motivation genom att visa en tilltro till elevers förmåga. Vidare arbetar lärare för att stärka den sociala lärmiljön genom att aktivt arbeta för att främja goda relationer mellan personal och elever och genom att framhålla olikheter som något positivt. Lärare genomför dock endast till en viss del undervisningen på ett sätt som främjar samspel mellan elever och underlättar sociala situationer för elever. Bedömningen grundar sig också i att lärare tar liten hänsyn till fysiska aspekter i lärmiljön vid planering och genomförande av undervisning, utifrån ett fokus på neuropsykiatriska svårigheter.

Pedagogisk tillgänglighet

Granskningen visar att lärare endast till en liten del utgår från kunskaper om neuropsykiatriska svårigheter för att utforma en strukturerad undervisning som är pe-

dagogiskt tillgänglig. I intervjuer framkommer att lärare har erfarenhet av att undervisa elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter. Både rektorn och personal i elevhälsan beskriver dock att lärarna har en varierad kunskap och förståelse när det gäller det behov av tydlighet och förutsägbarhet som eleverna kan ha. De säger vidare att en del lärare inte är så flexibla i fråga om att anpassa och strukturera sin undervisning utifrån elevers behov, medan andra lärare arbetar mycket med detta. Lärare berättar att de inte planerar undervisningen utifrån de svårigheter som kan uppstå i lärmiljön utifrån ett fokus på neuropsykiatriska svårigheter, utan för att undervisningen ska fungera för alla elever. Samtidigt säger en del lärare att de sällan ser gruppen som en grupp, utan att de planerar för alla de anpassningar som de behöver göra för enskilda elever, vilket ofta innebär att elever exempelvis får arbeta på annan plats än i klassrummet. I samtliga personalintervjuer framkommer dock att de har samtalat om att skapa en tydlig struktur för undervisningen genom att inleda lektioner på liknande sätt, där exempelvis startsluttid, lektionens innehåll och mål ska framgå och sedan summeras vid en avslutning. Lärare säger att de ofta gör detta, men enligt personal i elevhälsan råder stora skillnader i tydlighet och hur lärare inleder och avslutar lektioner, vilket även visar sig under Skolinspektionens lektionsobservationer.

Granskningen visar vidare att lärare samverkar med personal i elevhälsan och tar reda på elevers behov samt gör delar av undervisningen tillgänglig genom individuellt utformade lösningar för enskilda elever, men att få anpassningar görs på en mer övergripande nivå. Av inkommen dokumentation, samtliga intervjuer och lektionsobservationer framgår att lärare har individuella personliga handledningssamtal med alla elever varje vecka. Härigenom tar lärare reda på hur skolarbetet fungerar för elever och vilka stödbehov de har och vid behov tar lärare stöd av personal i elevhälsan. Exempelvis får elever hjälp med att planera sitt skolarbete vid dessa tillfällen. Under Skolinspektionens besök vid ett personligt handledningssamtal går läraren bland annat igenom hur arbetet fungerar i ämne för ämne. Handledare och elev kommer tillsammans överens om vilka delar av uppgifter som eleven ska arbeta med under specifika undervisningspass, i form av workshops där elever i vanliga fall själva kan styra vad de ska arbeta med. Vidare går de igenom förändringar i elevens schema, då extra tid har lagts till i ett ämne utifrån elevens stödbehov.

Lärare berättar vidare i intervju att de anpassar undervisningen till enskilda elever genom att exempelvis ge extra instruktioner, visa på nyckelord och vilka delar av texter som elever kan läsa. Vidare möjliggör lärare för elever att visa sina kunskaper på olika sätt, både muntligt och skriftligt men också genom att genomföra prov enskilt med lärare eller resurs tillgänglig. Enligt personal i elevhälsan gör en del lärare mycket anpassningar för enskilda elever medan andra lärare behöver mer hjälp i sitt arbete. De säger att det fortfarande finns mycket som kan förbättras för att underlätta för elever att delta i undervisningen i klassrummet, även om just möjligheten för elever att få visa sina kunskaper är väl utvecklad och anpassad för elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter. Även rektorn är av uppfattningen

att den pedagogiska utformningen av undervisningen behöver utvecklas för att öka tydligheten. Många av anpassningarna innebär i nuläget att eleverna arbetar med enskilda arbetsuppgifter eller att de får delar av sin undervisning i Slussen istället för i klassrummet, och enligt lärare förlitar de sig väl mycket på det stöd som elever kan få där. Flera elever får även stöd av elevassistenter. Elever berättar att vissa av undervisningsmomenten fungerar mindre bra för dem, såsom exempelvis föreläsningar som ges till många elever samtidigt i en större undervisningssal eller i samband med workshoptillfällen där elever behöver kunna ta ansvar för sitt arbete. De säger att de då behöver stöd av elevassistent för att förstå eller få något gjort. Samtidigt säger lärare att de har svårt att anpassa upplägget för en föreläsning eftersom det är mycket stoff som behöver ingå. Det finns dock lärare som spelar in föreläsningar så att elever kan se dessa i efterhand.

Av intervju med lärare, personal i elevhälsan och rektorn framgår vidare att all planering, material och uppgifter finns tillgängliga för elever via skolans digitala lärplattform *Kunskapsporten*. Det framgår vidare att innehållet i Kunskapsporten är framtaget centralt av huvudmannen. Lärare säger att de skapar en tillgänglighet för elever genom att det finns en framförhållning och att elever vet vad som ska hända utifrån upplägget i Kunskapsporten. Enligt rektorn innebär deras arbetssätt också att elever kan arbeta i sin egen takt. Både elever och personal i elevhälsan berättar dock att det finns så mycket information via Kunskapsporten att elever har svårt att hitta och behöver stöd för att navigera i den. Personal i elevhälsan säger också att en bättre anpassning av upplägget i Kunskapsporten hade kunnat bidra till att färre elever hade behövt stöd i Slussen. Rektorn beskriver vidare att om lärare hade anpassat undervisningen i högre grad, och den personliga handledningen hade fungerat fullt ut, då hade också fler elever kunnat delta i den ordinarie undervisningen.

Härutöver framkommer av granskningen att lärare till en viss del arbetar med att skapa motivation hos elever genom att delvis utgå från elevers intressen och visa på en tilltro till deras förmåga. Enligt intervju med lärare och personal i elevhälsan arbetar lärare med att skapa motivation utifrån de relationer som de skapar med elever där de tar reda på elevers intressen och styrkor. Lärare berättar vidare att de arbetar med att ge beröm och positiv förstärkning och genom att hitta alternativa arbetssätt för att elever ska lyckas. Enligt representanter för elevhälsan utgår lärare från elevers styrkor och låter exempelvis elever redovisa sina kunskaper på sätt som elever känner att de behärskar väl. Genom de personliga handledningssamtalen och vid workshoptillfällen tar lärare reda på elevers styrkor och intressen. Lärare har dock inte alltid utrymme att fördjupa dessa samtal med alla elever, på samma sätt som personalen i Slussen kan göra när de möter elever som delvis eller till stora delar genomför sitt skolarbete där. Visserligen säger rektorn att skolans arbetssätt medger att lärare kan utgå från elevers intressen, även i de fall då elever har ett snävt eller specifikt intresseområde, men enligt elevhälsorepresentanter ger inte upplägget via skolans lärplattform ett tillräckligt utrymme för lärare att utgå från elevers intressen.

Social tillgänglighet

Granskningen visar att lärare arbetar för att stärka den sociala lärmiljön genom att aktivt arbeta för att främja goda relationer mellan personal och elever. Av såväl lektionsobservationer som personal- och elevintervjuer framgår att lärare är tillgängliga för elever under hela skoldagen. Enligt representanter för elevhälsan läggs en god grund för kommunikation med elever och vårdnadshavare genom kontakten med elevens handledare. De beskriver vidare att i princip alla elever uppger att de alltid har någon vuxen att vända sig till i skolan. Enligt lärare är de alla av uppfattningen att det är viktigt att skapa goda relationer till eleverna, inte minst med elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter. De beskriver att verksamhetens organisering, bland annat genom de regelbundna personliga handledningssamtalen, främjar detta. I de respektive så kallade basgrupperna som eleverna tillhör och som de personliga handledarna ansvarar för har de under läsåret infört en timme varje vecka då de genomför aktiviteter som ett led i att stärka gemenskapen inom basgruppen. Detta eftersom de har sett ett behov av att stärka tillhörigheten i basgruppen eftersom elever ingår i många olika grupperingar under skolveckan.

Granskningen visar emellertid också att lärare endast till en viss del genomför undervisningen på ett sätt som främjar samspel och underlättar sociala situationer för elever, utifrån kunskap om neuropsykiatriska svårigheter. Av intervjuer med lärare och elever framgår att eleverna ibland får möjlighet att arbeta i grupp, men att eleverna ofta får välja med vem de vill arbeta. Enligt rektorn ska inte elever besluta om detta eftersom vissa elever upplever ett obehag och inte vet vem de ska arbeta med, vilket även framkommer i intervju med elever som beskriver att en del blir ensamma när de andra grupperar sig. Även lärare berättar att det finns elever som försöker förekomma gruppindelningar genom att be om att få arbeta i Slussen, för att inte behöva säga att de inte har någon att arbeta med. Det finns emellertid också lärare som säger att de för vissa elever bestämmer vem de ska arbeta med. Detta för att skapa en trygghet, men också för att de vet med vilka andra elever som ett samarbete fungerar. Lärare säger vidare att de särskilt försöker stötta specifika elever vid grupparbete och att de försöker se till att de kan medverka utifrån sina förutsättningar. Det kan exempelvis ske genom att eleverna börjar med att lyssna innan de själv behöver bli muntligt aktiva. Enligt lärare kräver detta arbetsätt att de först lär känna elever, men grupparbeten eller samarbeten inom basgruppen fungerar inte för alla elever och enligt lärare hittar de då andra lösningar. Exempelvis kan elever få jobba med elever från en annan basgrupp, där de har kompisar.

Härtill visar granskningen att lärare har vissa strategier för att framhålla olikheter som något positivt och att motverka eventuella negativa attityder kopplade till neuropsykiatriska svårigheter. Enligt lärare arbetar de aktivt på skolan med att alla ska få vara den de är och bli accepterade för det. Exempelvis har någon elev informerat andra elever om sin neuropsykiatriska diagnos vilket lett till en acceptans hos andra. Lärare ger vidare exempel på att de lyfter fram styrkor hos elever som

kan ha neuropsykiatriska svårigheter, genom att visa på vissa ämnesspecifika kunskaper inför andra elever, eller genom att uppmuntra sådana frågor som andra elever inte vågar ställa men som de kan lära sig av. Enligt all intervjuad personal är det inte vanligt att andra elever uppvisar en negativ attityd, men de säger liksom elever vid intervju att det förekommer att elever säger elaka saker. Lärare beskriver att det råder en hög tolerans mellan elever, och att de har satt in tydliga insatser i de fall det har behövts för att åtgärda och motverka kränkningar. Vidare berättar rektorn att de tillsammans har diskuterat innebörden av kränkande språkbruk och att lärare därigenom har koll på att det inte pågår några negativa yttringar. Personal i elevhälsan säger dock att trots att de redan gör mycket på skolan för att skapa en socialt tillgänglig lärmiljö så finns det mer att göra. Exempelvis finns det fortfarande grupper där elever inte vågar svara på frågor i undervisningen eftersom de är osäkra på om andra elever ska skratta eller säga något elakt.

Fysisk tillgänglighet

Granskningen visar att lärare tar liten hänsyn till fysiska aspekter i lärmiljön vid planering och genomförande av undervisning, utifrån ett fokus på neuropsykiatriska svårigheter. Under lektionsobservationer och i samtliga intervjuer framkommer det att flera av skolans lokaler inte främjar en fysiskt tillgänglig lärmiljö med fokus på neuropsykiatriska svårigheter. Lärare säger visserligen att de tar lärmiljön i beaktande när de planerar sin undervisning, men det innebär främst att de beaktar vilka moment de kan eller inte kan genomföra beroende av lokal. Vidare kan vissa elever, däribland elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter, få arbeta utanför klassrummet eller tillsammans med personal i Slussen. Av samtliga intervjuer framkommer att elever däremot inte har bestämda placeringar i klassrummen, med undantag för något ämne. Enligt lärare har de fört samtal om att ha bestämda platser, men lärare säger att de inte tror att det finns en lösning som passar för alla. Personal i elevhälsan beskriver dock att de arbetar för att elever ska ha bestämda platser i klassrummen, eftersom en del elever upplever det som obehagligt att inte veta var de ska sitta och därför inte vill gå in i klassrummen. Även elever berättar om att de vill sitta på en bestämd plats och om den platsen är upptagen så väljer eleven att stå upp. Enligt rektorn är anledningen till att det ännu inte fattats ett beslut om bestämda placeringar att vissa lärare motsätter sig det eftersom de är av uppfattningen att elever behöver träna sig i att kunna sätta sig på vilken stol som helst i rummet. Elever säger att ytterligare en konsekvens av att de själva får bestämma sina platser är att många pratar med sina kompisar under lektionstid och att det därmed inte är arbetsro under alla lektioner. Ibland ser lärare till så att elever får byta plats men det hjälper inte alltid. Elever säger att det leder till att de har svårt för att koncentrera sig under lektioner och att de då istället får sitta i Slussen för att kunna arbeta ostört.

Av såväl lektionsobservationer som intervjuer framgår även att det är trångt i många av lektionssalarna, där borden är placerade så att elever sitter i grupp varav en del platser innebär att elever har ryggen mot tavlan. Elever sitter nära inpå

varandra och i en del klassrum går det inte att röra sig mellan elevers platser. Lärare säger att de är begränsade av lokalerna, men att de försöker skapa lösningar för elever som behöver det, exempelvis genom att elever kan få ha vissa praktisk-estetiska ämnen på andra tider än övriga elever i gruppen eller enskilt med läraren efter skoltid. Enligt såväl personal som elever innebär det faktum att det är glasväggar in till klassrummen att elever inte kan arbeta ostört. Detta då de hela tiden får mycket intryck utifrån vad som sker utanför lektionssalen. Lärare säger att den fysiska miljön med glasväggar inte är en bra fysisk miljö för elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter. Enligt personal i elevhälsan behöver de insynsskydd till fler lektionssalar än i nuläget. I Slussen är den fysiska miljön anpassad genom att elever kan sitta vid platser som är avgränsade med filtskärmar och med möjlighet för elever att reglera belysning. Elevhälsorepresentanter säger att det också finns skärmar att använda till andra lektionssalar, men enligt rektorn används inte dessa. Några andra fysiska hjälpmedel, exempelvis för att skärma av ljud och ljus finns inte för eleverna i årskurs sju till nio. Enligt representanter för elevhälsan är en anpassning som har gjorts i den fysiska lärmiljön att nya rum har byggts efter att någon klass har behövt ha undervisning i korridoren och därmed blivit störda hela tiden. Lektionsobservationer visar dock att elever fortsatt får delar av sin undervisning, i form av bland annat morgonsamlingar, i exempelvis matsal och slöjdsal som inte är anpassade för lektionens ändamål, vilket kan bidra till svårigheter för vissa elever att fokusera på lektionens innehåll.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Lärare behöver i samverkan med elevhälsan utveckla en övergripande struktur och tydlighet i undervisningen, utifrån kunskaper om sådana behov som kan relateras till neuropsykiatriska svårigheter.

Skolinspektionens granskning visar att lärare till en liten del utgår från kunskaper om neuropsykiatriska svårigheter för att utforma en strukturerad undervisning som är pedagogiskt tillgänglig. Det framkommer att lärare gör flera individuella anpassningar, men att undervisningen sällan är anpassad på en mer övergripande nivå genom att elevers behov av struktur, tydlighet och sammanhang blir tillgodosett. Detta får till konsekvens att elever istället behöver få enskilt stöd utanför klassrummets sammanhang.

Skolinspektionen rekommenderar därför att lärare samverkar med elevhälsan för att utveckla en ökad struktur och tydlighet i undervisningen. Förslagsvis kan lektionsobservationer genomföras av skolläring och personal i elevhälsan och ligga till grund för samtal i arbetslagen om på vilket sätt undervisningen redan är pedagogiskt tillgänglig, för att med detta som grund också identifiera på vilka sätt som

undervisningen kan bli bättre strukturerad och mer tydlig. Arbetet kan med fördel också omfatta upplägget i Kunskapsporten, för att gemensamt undersöka på vilket sätt innehåll och upplägg kan behöva struktureras och visuellt synliggöras för att underlätta för elever, utifrån ett fokus på neuropsykiatriska svårigheter. Härutöver är det av vikt att kontinuerligt utvärdera att de anpassningar och förändringar som genomförs också underlättar för elever.

- Lärare behöver stärka arbetet med att skapa en socialt tillgänglig lärmiljö genom att säkerställa att alla elever får möjlighet att lära i samspel med andra utifrån uppgifter och arbetsformer som är väl anpassade och styrs av lärare.

Skolinspektionens granskning visar att lärare endast delvis genomför undervisningen på ett sätt som främjar samspel mellan elever och underlättar sociala situationer för elever, utifrån kunskap om neuropsykiatriska svårigheter. Det framkommer att lärare arbetar för att främja goda relationer till elever och ser till att vara tillgängliga för elever, men däremot underlättar lärare endast delvis ett socialt samspel och lärande mellan elever. Att lärare inte alltid tar ett fullt ansvar för elevers lärande i gemenskap med andra, genom att exempelvis styra gruppindelningar, riskerar att leda till att elevers möjlighet att medverka i par- och grupparbeten begränsas.

Skolinspektionen rekommenderar därför att lärare arbetar med att utveckla undervisningen så att elevers möjligheter att lära i gemenskap med andra stärks. Förslagsvis kan arbetet inledas med att lärare delger varandra exempel på hur de, utifrån ett fokus på neuropsykiatriska svårigheter, har utformat uppgifter som möjliggjort för elever att lära i samspel med andra. Arbetet kan med fördel ske i samverkan med skolans specialpedagog och kurator, som utifrån sina kompetenser kan bidra med att synliggöra lärarens roll och ansvar vid exempelvis grupparbeten samt fungera som ett stöd för lärarna i att utveckla olika inslag i undervisningen som främjar en socialt tillgänglig lärmiljö.

- Lärare behöver utveckla undervisningen på ett sådant sätt att den fysiska lärmiljön tas i beaktande vid planering och genomförande, vilket innefattar att sådana anpassningar som lärare kan genomföra i den fysiska lärmiljön också görs i samråd med rektorn och personal i elevhälsan, utifrån ett fokus på neuropsykiatriska svårigheter.

Skolinspektionens granskning visar att den fysiska lärmiljön inte är tillgänglig utifrån ett fokus på neuropsykiatriska svårigheter och att lärare endast i liten utsträckning tar hänsyn till fysiska aspekter när de planerar och genomför undervisningen. Det framgår att lärare upplever lokalernas utformning som begränsande och att det förekommer hinder som de inte kan påverka. Samtidigt arbetar inte lärare heller med att skapa en fysisk tillgänglighet genom exempelvis en medveten möblering, elevers placering eller möjlighet att arbeta mer ostört inom klassrummet. Detta kan

sammantaget leda till att elever som hade kunnat delta i undervisningen i klassen behöver få delar av sin undervisning i Slussen istället, eller med stöd av elevassistent i ett grupprum.

Skolinspektionen rekommenderar därför att lärare i samråd med rektorn och elevhälsan utvecklar ett arbete för att skapa en lärmiljö som är fysiskt tillgänglig. Arbetet behöver fokusera på att identifiera vilka fysiska hinder som lärmiljön kan ge upphov till för elever med neuropsykiatriska svårigheter. Förslagsvis kan personalen utgå ifrån olika undervisningssituationer för att identifiera vilka hinder som den fysiska lärmiljön kan ge upphov till i samband med exempelvis föreläsningar, workshops och morgonsamlingar, men också i samband med arbetsformer som syftar till ett lärande i interaktion med andra. Utifrån en sådan kartläggning kan personalen gemensamt komma fram till vilka övergripande förändringar som behövs och kan genomföras i den fysiska lärmiljön samt vilka anpassningar som kan göras av lärare vid planering och genomförande av undervisningen.

På Skolinspektionens vägnar

2023-04-21

X Katrin Söderlind

Katrin Söderlind
Beslutsfattare
Signerat av: Katrin Söderlind

2023-04-21

X Therése Mineur

Therése Mineur
Föredragande
Signerat av: Therése Mineur

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även undervisningsråd Kristina Svensson deltagit.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Denna granskning genomförs i 30 skolor runt om i landet, i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Kunskapsskolan belägen i Ystads kommun med Kunskapsskolan i Sverige AB som huvudman ingår i denna granskning. Enligt uppgifter från rektor går det cirka 450 elever på skolenheten, varav cirka 340 elever i årskurs 7-9.

Skolinspektionen granskade Kunskapsskolan i Ystad den 1 och 2 mars 2023. Granskningen genomfördes av utredare Therése Mineur och undervisningsråd Kristina Svensson.

Bilaga 2: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Elevintervjuer
- En gruppintervju med lärare
- En gruppintervju med elevhälsan
- En intervju med rektor
- Skriftlig information som har begärts in från rektorn
- Lektionsobservationer och observationer i lärmiljön

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från granskningen för faktakontroll.

Mer information om den tematiska kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: [Skolors arbete för en inkluderande utbildning - fokus på tillgänglighet i lärmiljön kopplat till neuropsykiatriska svårigheter \(skolinspektionen.se\)](https://www.skolinspektionen.se/om-skolinspektionen/om-utbildningen/tematisk-kvalitetsgranskning)

Bilaga 3: Författningsstöd

Utgångspunkter

Utbildningen inom skolväsendet syftar enligt **skollagen** (2010:800) till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen (1 kap. 4 § skollagen).

Enligt **förarbetena** bör Sveriges internationella förpliktelser när det gäller de mänskliga rättigheterna vara vägledande för och genomsyra hela skolväsendet (prop. 2009/10:165 s 221). Sådana förpliktelser finns bl.a. i **Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter** (barnkonventionen), som gjorts till svensk lag genom lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Enligt barnkonventionen har alla barn rätt till utbildning (artikel 28). Rättigheterna enligt barnkonventionen ska tillförsäkras varje barn, utan åtskillnad av något slag och oavsett exempelvis barnets kön eller funktionsnedsättning (artikel 2).

Sverige har även ratificerat **Förenta Nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning** (SÖ 2008:26). Enligt konventionen ska konventionsstaterna säkerställa bl.a. att personer med funktionsnedsättning, på lika villkor som andra, får tillgång till en inkluderande och kostnadsfri grundutbildning av kvalitet. Skälig anpassning ska erbjudas utifrån personliga behov och personer med funktionsnedsättning ska ges nödvändigt stöd inom det allmänna utbildningssystemet. Ändamålsenliga individanpassade stödåtgärder ska erbjudas i miljöer som erbjuder största möjliga kunskapsrelaterade och sociala utveckling som är förenlig med målet fullständig inkludering (artikel 24). I **den allmänna kommentaren** till artikel 24 anges bl.a. att inkluderande utbildning är en grundläggande mänsklig rättighet för alla elever. Inkluderande utbildning är resultatet av en pågående process där aktörerna åtagit sig att arbeta proaktivt med att undanröja hinder som motverkar rätten till utbildning. Inkluderande utbildning förutsätter vidare förändringar i kultur, politik och praktik som tillgodoser möjligheten för ordinarie skolor att på ett effektivt sätt inkludera alla studerande (Allmän kommentar nr 4 om rätten till inkluderande utbildning, punkt 10).

Bestämmelser som har till ändamål att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter inom utbildningsområdet oavsett bland annat funktionsnedsättning finns i **diskrimineringslagen** (1 kap. 8 § andra stycket skollagen). Med diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567) avses, utöver bl.a. direkt och indirekt diskriminering, även bristande tillgänglighet – det vill säga

att en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att skäliga åtgärder för tillgänglighet inte har vidtagits för att den personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan funktionsnedsättning (1 kap. 4 § diskrimineringslagen). Den som bedriver utbildning ska också bedriva ett förebyggande och främjande arbete och verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett exempelvis kön eller funktionsnedsättning (3 kap. 1-3 och 16-17 §§ diskrimineringslagen).

Tillgänglighet i lärmiljö och undervisning

Utbildningen i grundskolan syftar till att ge eleverna kunskaper och värden och utveckla elevernas förmåga att tillägna sig dessa. Utbildningen ska utformas så att den bidrar till personlig utveckling samt förbereder eleverna för aktiva livsval och ligger till grund för fortsatt utbildning. Utbildningen ska vidare främja allsidiga kontakter och social gemenskap och ge en god grund för ett aktivt deltagande i samhällslivet (10 kap. 2 § skollagen). I bestämmelsens **förarbeten** konstateras bl.a. att elever är olika och har olika behov men alla har rätt till en likvärdig grundskoleutbildning. Skolgången ska därför anpassas efter varje elevs förutsättningar och behov. Anpassningen får dock inte göras på ett sådant sätt att den kan leda till att elevernas möjligheter att knyta allsidiga kontakter inskränks. Inte heller får elevernas grundläggande rätt att tillhöra en fast grupp, en social gemenskap, inskränkas annat än om mycket starka skäl motiverar detta (prop. 2009/10:165 s 367).

Enligt **skollagen** ska rektorn leda och samordna det pedagogiska arbetet vid skolenheten, verka för att utbildningen utvecklas och ansvara för att fördela resurser efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov (2 kap. 9-10 §§ skollagen). Rektorn ansvarar också för att ett kvalitetsarbete bedrivs vid skolenheten samt att detta genomförs under medverkan av personal och elever (4 kap. 4 § skollagen). Enligt **läroplanen** har rektorn ett särskilt ansvar för att utbildningen och undervisningen präglas av ett jämställdhetsperspektiv, att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen samt att skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen (Lgr 22 2.8 Rektors ansvar).

Av **skollagen** följer att de elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som gäller ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser (3 kap. 2 § skollagen). Med funktionsnedsättning avses, enligt **förarbeten**, inte bara fysiska funktionshinder som syn- och hörselnedsättningar, utan också exempelvis nedsättningar inom ramen för autismspektrat, ADHD och dyslexi. Den som har en funktionsnedsättning som medför

svårigheter att nå kunskapskraven ska inte bara ges tillräckligt stöd för att nå den lägsta godtagbara kunskapsnivån (prop. 2013/14:148 s. 55).

En elev i grundskolan ska enligt **skollagen** ges extra anpassningar om det befaras att eleven inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Särskilt stöd i grundskolan ska ges elever på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås (3 kap. 5 och 7-10 §§ skollagen). Enligt **skolförordningen** ska eleverna genom strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna ska uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper eller betygskriterier som minst ska uppfyllas och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen (5 kap. 2 § skolförordningen).

I **läroplanen** förtydligas att en likvärdig utbildning inte innebär att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov och skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla (Lgr 22, 1 En likvärdig utbildning). Alla som arbetar i skolan ska uppmärksamma och stödja elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd samt samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande. Läraren ska bl.a. ta hänsyn till varje enskild individs behov och förutsättningar samt handleda och ge extra anpassningar eller särskilt stöd till elever som har svårigheter.

Enligt **skollagen** ska det finnas elevhälsa, som omfattar medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser och som främst verkar förebyggande och hälsofrämjande samt stödjer elevernas utveckling mot utbildningens mål (2 kap. 25 § skollagen). Enligt **läroplanen** har rektorn ett särskilt ansvar bl.a. för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver (Lgr 22 2.8 Rektors ansvar).

Enligt **skollagen** ska det för utbildningen finnas de lokaler och den utrustning som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas (2 kap. 35 § skollagen). Alla elever ska vidare tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero (5 kap. 3 § skollagen).

Bilaga 4: Mall för huvudmannens redovisning

En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?
Utvecklingsområde 1: Rektorn behöver utveckla de arbetsprocesser som syftar till att identifiera och åtgärda hinder för en tillgänglig lärmiljö på ett sådant sätt att arbetet omfattar såväl individ- som grupp- och organisationsnivå, utifrån ett fokus på neuropsykiatriska svårigheter.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
Utvecklingsområde 2: Rektorn behöver, med utgångspunkt i en behovsanalys, se till att all personal får möjlighet att stärka sin förståelse och kompetens avseende de hinder som kan uppstå i mötet med lärmiljön för elever med neuropsykiatriska svårigheter samt hur sådana hinder kan förebyggas och åtgärdas i undervisningen.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
Utvecklingsområde 3: Lärare behöver i samverkan med elevhälsan utveckla en övergripande struktur och tydlighet i undervisningen, utifrån kunskaper om sådana behov som kan relateras till neuropsykiatriska svårigheter.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
Utvecklingsområde 4: Lärare behöver stärka arbetet med att skapa en socialt tillgänglig lärmiljö genom att säkerställa att alla elever får möjlighet att lära i samspel med andra utifrån uppgifter och arbetsformer som är väl anpassade och styrs av lärare.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
Utvecklingsområde 5: Lärare behöver utveckla undervisningen på ett sådant sätt att den fysiska lärmiljön tas i beaktande vid planering och genomförande, vilket innefattar att sådana anpassningar som lärare kan genomföra i den fysiska lärmiljön också görs i samråd med rektorn och personal i elevhälsan, utifrån ett fokus på neuropsykiatriska svårigheter.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras: